

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2023. május 8.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

minden vizsgázó számára

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

OKTATÁSI HIVATAL

A javítási-értékelési útmutató tartalmi elemeitől eltérő minden jó választ el kell fogadni!**Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor***Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget és válaszoljon a kérdésekre!***Margócsy István: A szerelem országa. Petőfi Sándor szerelmi költészetéről (részletek)**

Különös **paradoxon**ba ütközünk, ha tüzetesen kívánjuk megvizsgálni a kérdést: milyen is lehetett (volna) Petőfi számára *a szerelem országa* – vagyis a szerelemnek az a virtuális birodalma, melyről annyit és annyiféle írt; a versekből kibontakozó szerelem-fogalom ugyanis olyannyira csillámló, megfoghatatlan és súlyos ellentmondásokkal terhelt, hogy akár azt a vélelmet is keltheti: a szerelem költőjének elkönyvelt Petőfi Sándor nem a szerelem költője, hanem egymástól nagyon eltérő szerelemfelfogásoknak hol egyidejű, szinkron, hol pedig **aszinkron** képviselője. Ama nagy erkölcsi jelszó, melyet a *Szabadság, szerelem* epigrammája gyönyörű pátozzal, ám kevésbé konkrétan megfogalmazott a szerelem által irányított élet kizárólagos igényéről és ugyanakkor mégiscsak relatív érvényéről, szépségéről és általánosságánál fogva mintegy elfedte ama kérdést, mit is ért a költő az adott szövegek környezetben szerelmen [...].

Ha csak a címben jelzett szép mitikus képzetet vizsgáljuk meg, azt tapasztaljuk, hogy Petőfi életművében e képzetnek két egymással össze nem egyeztethető bemutatása található meg: az egyik a *János vitéz* befejező jelenetében, Tündérország leírásában, ahol is, mint ismeretes, az Óperenciás-tengeren túli csodás birodalom nyeri el e megnevezést („Itt hát, hol országa van a szerelemnek”), a másik a mézeshetek alatt született különös leíró vers, mely már címében is viseli a kitüntetett megkülönböztetést (*A szerelem országa*). A két országleírás fantasztikus módon különbözik egymástól: az egyikben a beteljesült boldogság megjelenítését **E** ¹, a másikban a szerelem indulatának pusztítását láthatjuk csupán: a ragyogó és csodálatosan gazdag természet körében halottak és halottjelöltek csapatával találkozunk, ahol kizárólag öngyilkosok és kétségbeesettek képviselik a szerelmet – boldogságnak vagy beteljesülésnek a versben még oly említése sincs, amely legalább valamely pozitív lehetőséget hagyyna felcsillanni („Kétségbeesve nyargalék / Mindenfelé, mindenfelé, / De mindenütt a régi látomány: / Dúlt arcok és öngyilkolás!...”), s mindez oly előadásban, mely az elbeszélő narrátornak még radikális iróniáját is érvényesülni hagyja: az álomnak minősített szörnyű és kétségbeesítő víziót a beszélő ébredéskor, gonosz szarkazmussal gyönyörűnek állítja **C** ¹ Íme a két szélsőség: egyrészt itt van előttünk az érzéki, boldogság-központú szerelem birodalma [...], másrészt pedig a szerelem megnyomorító és életellenes országa, ahol a szerelmi indulat azonossá válik a halálra ítélettel, ahol a „boldog szerelem” ígérete csak a kívülálló, szemlélő elbeszélő megcsalatkozott reményében létezik, hisz az ország lakosai, azaz az igazi szerelmesek számára csak a pusztulás és önpusztítás ítélete érvényes.

Más oldalról közelítvén a kérdéshez: milyen különös, hogy tulajdonképpen észrevétlen maradt az a fogalmi ingadozás, amely a szerelmes Petőfi-versekben lépten-nyomon, így a *Szabadság, szerelem*ben is, megfigyelhető (s amely persze a mindennapi nyelvhasználatban is folyamatosan jelen van) – mikor a „szerelem” szóval találkozunk, az esetek többségében nincsen tisztázva, miről is van szó: szerelmi indulatom tárgyáról, azaz jelen esetben a választott nőről, vagy pedig a csak bennem élő, tárgyát tekintve konkretizálatlan erotikus impulzusokról [...], de ugyanez a kettősség olvasható ki több más Petőfi-vers szóhasználatából is; elegendő itt például *Az év végén* vallomására utalni: mikor a költő azt állítja, hogy életének „legszebb két virága / A mulandó ifjúság s a / Múlhatatlan szerelem”, akkor is homályban hagyja, hogy e „múlhatatlanság” az egy nőhöz fűződő örök hűségét jelenti-e, vagy pedig azt a romantikus hevült, örök vágyódó beállítottságot, mely az élet minden pillanatát áterotizálja, s az éppen adott nőtől független, csak az ideál után megszüntethetetlenül sóvárgó individuum bensőségét jellemző

¹ A szövegben öt Petőfi-idézet helye üresen maradt. Az 1. feladat tartalmazza az ezekre vonatkozó feladatot

szerelmes állapot. [...] A két értelmezési lehetőséget több más Petőfi-vers állításai támaszthatják alá: egyrészt igen sok esetben a szerelem szinte teljesen azonossá válik a hűséggel, a megszeretett nő iránti örök és állandó rajongás állapotával (például a *Költői ábránd volt, mit eddig érzék...* soraiban azt olvassuk: „hozzád van nőve szellemem, / Mint a levél a fához... Ez sorsunk a sírig”; hasonlóképpen, a sírig tartó hűség kategóriáját a halálon túl is érvényesülő szerelem hiperbolájában fogalmazó *Szeptember végén* befejező soraiban: ____ **D** ____,) másrészt pedig nem kevés oly megnyilatkozással is találkozunk, melyben a szerelem egyéni, benső érzése fontosabbnak tűnik a szerelem tárgyánál, azaz a konkrét nőnél, s az individuum számára elsődlegesnek a szerelemre való képesség mintegy önértékként érvényesül, majdhogynem függetlenül attól, kit is érint vagy céloz meg indulata. A leglátványosabb megfogalmazását ennek a felfogásnak alighanem az a *Szerelmvágy* című vers adja, mely már felütésében is kimondja e princípiumot („Szeretnék már szeretni újlag, / Mit ér a kert, ha rózsát nem terem? / Ha szerelemmel nem diszeskedik, / Mit ér az élet, ifjuság nekem?”), de ugyanezzel a beállítással találkozunk például a *Sírba tették...* című vers átironizált soraiban is („Sírba tették első szeretőmet. / Búm e sírj holdvilága volt. / Uj szerelmem, mint nap, jött ez éjre. / Fölkelt a nap... halványúl a hold”), melyek nem mellőzik a szerelem tárgyainak természetesként tekintett ciklikus váltakozását, s e váltakozást cinikus közönnyel rögzítik; továbbá a már a Júlia-szerelem idején keletkezett *Mi volt nekem a szerelem?* című költemény sorozatot alkotó játékában is, mely a szerelem meghatározásának többféle, egymástól nagyon eltérő variációját adja meg, a vers csattanós lezárását is mintegy nyitva hagyván – az idilli megnyugvást ígérő madárfészek-metaphora ugyanis a madár kirepülésének lehetőségét is megadja, azt sejtetvén, hogy *ezután* is lehetséges, sőt valószínű egy új szerelem-változatnak a felmerülése ____ **A** ____ . Erre a beállítódásra a legerőteljesebb példát *A szerelem* című vers fogja nyújtani: a beszélő visszaidézi s *megszámlálja* régebbi szerelmeit („szép sereg! [...] Mást számítok én... a kedves / Hölgyektől nyert csókokat.”), s személyes tulajdonságaiktól függetlenül úgy vall róluk, mintha az ő szempontjából teljesen egyformák lettek volna, s egyformán részesültek volna a beszélő szerelméből („őket mind egyenlőn, / Mind egy hévvel szeretém”), akinek számára csak a szerelem érzésének jelenvalósága, nem pedig irányultsága bír fontossággal. [...]

Hogy Petőfi szerelemfelfogását nem lehet egy homogén fogalom köré rendezni, azt maga a költő is vallotta: szerelmi érzéseit és indulatait költészetének minden korszakában mint variációk sorozatát írta le, s az egymástól nagyon különböző jelenségeket csak szinte önkényesen nevezte el ugyanazzal a névvel – elegendő itt arra a versére utalni, amely már kezdetével is utal a szerelmi indulat sokféleségére: *Száz alakba öltözik szerelmem...* szól a költő, s versében mindvégig arról beszél, hogy szerelmi indulata egymástól roppant távolságra eső mozzanatokra bontható, melyeknek mindegyike külön-külön jellemezhető – állandónak csak a *változó* és mozgó szenvedély szubsztanciája, de nem jellege tekinthető: „...szerelmem ekkép változik, de / Soha meg nem szűnik, mindig él”. Amint a szerelem indulata folyamatos átalakulást szenved, ugyanúgy alakul át a szerelmes szubjektum is, valamint a szerelemnek a céltárgya is – a szerelem folyamatosan újrakonstruálja mind alanyát, mind tárgyát (e törekvésnek legnyíltabb megfogalmazását a *Válasz kedvesem levelére* című vers tartalmazza: e diskurzus itt és most határozza meg, s teljesen önkényesen, kiről is beszél: „Oh lyány, ki vagy te? nem tudod magad sem; / Hadd mondjam én meg, hogy ki és mi vagy.” [...]

Petőfi a szerelmet a nagy romantikus természetmítoszok rendszerén belül kezelte: a szerelem nála mindvégig a teremtésmítosznak mintegy megismétléseként funkcionál; a nagy felkiáltás – „Megteremtéd lelkem új világát, / Szerelem dicső világa ez! / Hálából e szív, örök tűzével, / Istenséged szent oltára lesz.” – tulajdonképpen ennek az egész költészetnek alapviszonyát vázolja fel. A szerelem világa a mítoszok világa, ahol a menny és a pokol, az üdv és a kárhozat kategóriái között bolyong a szerelmes, mindenható erők erőterében: ____ **B** ____

A feladatlap bázisszövege az eredeti forrásszöveg módosításával (rövidítésével, nyelvtani egyszerűsítésével), de az eredeti szöveg integritásának megtartása mellett jött létre. Az eredeti szöveg forrása:

Margócsy István (2013): A szerelem országa. Petőfi Sándor szerelmi költészetéről „...*A férfikor nyarában...*” *Tanulmányok a XIX. és a XX. századi magyar irodalomról.* Kalligram, Pozsony. 255–284.

1. Margócsy István tanulmánya több Petőfi-idézetet tartalmaz, azonban öt idézet kimaradt a szövegből. Keresse meg az alábbi idézetek helyét, majd írja be a kihagyott helyekre az odaillő idézet betűjelét! Minden helyre csak egy betűjelet írhat.

A) „Rózsafán kis madárfészek, / Melyben vígan füttyörészek, / S ha földulja a fergeteg, / Odább szállok, mást épitek”

B) „Ott állsz te, óriások óriása, / Mesés nagyságban... [...] Mindenható erő vagy, szerelem! / Mindenható vagy... angyallá az embert, / Az angyalt ördöggé, az ördögöt / Emberré könnyen átváltoztatod...”

C) „Ah, milyen szép álom vala! / Most, amidőn leírom, / Kezem még most is reszket... a gyönyörtől!”

D) „...én feljövök érte a síri világból [...] ki téged / Még akkor is, ott is, örökre szeret”

E) „Benne tündérfiak és tündérleányok / Halált nem ismerve élnek boldogságnak; / Nem szükséges nekik sem étel sem ital, / Élnek a szerelem édes csókjaival!”

Az idézetek sorrendje a szövegben: **E, C, D, A, B**

Adható: 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont

2. Adja meg a szövegben előforduló szavak jelentését!

paradoxon: (látszólagos) ellentmondás / ellentmondó következtetés / „megfoghatatlan és súlyos ellentmondásokkal terhelt” / önellentmondás / az elvárttal ellentétes

aszinkron: nem egyidejű / nem egy időben történő

Adható: 2, 1, 0 pont.

3. A tanulmány szerint a Petőfi-versekből kibontakozó szerelem-fogalom ellentmondásokkal terhelt. Az olvasott szöveg alapján mutasson be két egyértelmű, egymástól eltérő ellentétpárt, amely megmutatja a költő szerelemfelfogását!

Lehetséges válaszlelemek

az egy nőhöz fűződő örök hűség	← →	romantikus, örök vágyódás, mely az éppen adott nőtől független / az ideál után sóvárgó individuum szerelmes állapota
a beteljesült boldogság	← →	a szerelem indulatának pusztítása

Minden más, a szöveg alapján megfogalmazott ellentétpár, amely a szerelem-fogalom ellentmondásaira utal, elfogadható.

Adható: 2, 1, 0 pont. 1 helyesen kitöltött sor, ellentétpár ér 1 pontot.

4. Margócsy István megnevezi az általa említett egyik Petőfi-vers műfaját is.**Melyik ez a vers?** *Szabadság, szerelem***Mi a vers műfaja?** epigramma**Adható: 1, 0 pont.** A cím és a műfaj együttes megnevezése ér 1 pontot.**Jellemezze ezt a lírai műfajt két sajátossággal!**

Lehetséges válaszlelemek

- terjedelmét tekintve rövid, néhány soros költemény (tömörség)
- feliratokból, vésésekből, sírfeliratokból vált irodalmi műfajjá
- disztichonban írt
- ellentétre vagy csattanóra épülő szerkezet jellemzi
- két szerkezeti rész: expozíció és klauzula
- a római költészetben szatirikus hangvétellel párosult
- témája, hangneme változatos

Adható: 1, 0 pont. A két sajátosság megnevezése együttesen 1 pont. 1 válaszra nem adható pont.**5. „Már néha gondolok a szerelemre” – írja Kosztolányi Dezső *A szegény kisgyermek panasza* című versfüzér egyik darabjában. A modern magyar líra alakulástörténetében miért tölt be fontos szerepet ez a kötet? Két érdemi jegyet említsen!**

Lehetséges válaszlelemek

- a klasszikus modernség stílusirányzatai megjelennek a műben
 - szimbolizmus: a vers központi alkotóeleme a kép, melyhez többféle jelentés társulhat
 - impresszionizmus: erős hangulatiság, impressziók, az élmények gyakran tünékenyek, zeneiség
 - szecesszió: dekoratív motívumhasználat, füzérszerűség
- a gyermekkor mint kitüntetett pillanat
- a vágyott gyerekkor újrateremtődése a szövegek által
- a lírai én sajátos helyzete: a gyermek és a felnőtt kettős látásmódja
- a gyermek és a felnőtt szólamának egyenrangúsága, a két szólam hol összekapcsolódik, hol elválik
- a személyiség osztottsága
- szerepekre bomló lírai én / szereplíra
- a tudattalan a gyermeki élmények átélésével válik elérhetővé
- a szövegek nem időrendben követik egymást, az emlékek, a képzelet szervezi egységessé a szöveget
- modern lélektani jelenségek ábrázolása

Adható: 2, 1, 0 pont.**6. Egészítse ki az alábbi szöveget a hiányzó információkkal!**

A reneszánsz líra legfontosabb, központi tematikája Európa-szerte a szerelem. A reneszánsz szerelmi vers kánonját **Petrarca** (1304–1374) teremtette meg utolérhetetlen műgonddal formált 14 soros **szonettjei** -val/vel. Hatását a magyar nyelvű reneszánsz irodalom legnagyobbjának, **Balassi / Balassa Bálint / Balassi** -nak/nek a költészetében is megtapasztalhatjuk.

Adható: 3, 2, 1, 0 pont.

7. Az irodalom híres szerelmespárjaival találkozunk az alábbi feladatban. Egészítse ki a táblázatot a hiányzó adatokkal!

A szerelemes pár egyike	A szerelmes pár másik tagja	Milyen nyelven született/íródott meg történetük?	Melyik művelődéstörténeti korban/korstílusban íródott a mű?	A művek keletkezési sorrendje (számozás)
Candide	Kunigunda	francia	felvilágosodás / klasszicizmus	3.
Csongor	Tünde	magyar	romantika	4.
Odüsszeusz	Pénélopé	ógörög/görög	antikvitás	1.
Romeo	Júlia	angol	reneszánsz	2.
Vronszkij gróf	Anna Karenina / Karenyina	orosz	realizmus / orosz realizmus / klasszikus modernség	5.

Csak a helyesen írt tulajdonnevekre adható pont.

Adható: 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont

15–13 helyes válasz 5 pont

12–11 helyes válasz 4 pont

10–8 helyes válasz 3 pont

7–6 helyes válasz 2 pont

5 helyes válasz 1 pont

4, vagy kevesebb válaszra nem adható pont.

8. Szabó Lőrinc *A huszonhatodik év* című versciklusának ihlető forrása nem a szerelem boldogsága, hanem a kedves elvesztésének fájdalma. E versciklus 43. darabja *A Képzelt párbeszéd* című költemény. A szonett az alábbiakban nem a versforma, hanem a párbeszéd szabályai szerint olvasható.

a) Egészítse ki a lenti dialógust az alábbi megadott hiányzó mondatokkal!

A hiányzó mondatok:

- Mind a ketten romboltuk egymást.
Tudom, érzem, siratlak is már, túlvilági férjem!
Nem.
Szívedben sirdogálok.
S téged én.*
- *Tavaly szeretetlen hittél éppilyen árnyak.*
- **Szóltál?**
- *Nem.*
- **De hisz most is szólsz!**
- *Szívedben sirdogálok.*
- **Ott vagy hát?**
- *Te tudod.*
- **Ott vagy, de titok, hogy mi.**
- *Az vagyok, aminek gondolsz.*
- **Többnek lehetetlen, mégis csak árny vagy.**
- *Tavaly szeretetlen hittél éppilyen árnyak.*
- **Óh, azok más halál voltak, azok a napok, haragos hetek, órák!**
- *Mind a ketten romboltuk egymást.*
- **Én, én, tégedet!**
- *S téged én.*
- **Drágám, te Kiszzenvedett, te engem csak magaddal: odalett veled minden örömöm.**
- *Tudom, érzem, siratlak is már, túlvilági férjem!*
- **Sírj, sírj, szivem, kísértet-feleségem!**

Szabó Lőrinc összegyűjtött versei II (1977). Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest. 350.

Adható: 2, 1, 0 pont.

Csak a hibátlan, hiánytalan szövegre adható 2 pont.

5-4 jó helyre írt kiegészítésre 1 pont adható. Kevesebb jó kiegészítés nem ér pontot.

b) Mutassa be a beszédhelyzetet – a megszólító és megszólított közti kommunikációs viszonyt – a kiegészített szöveg és a verscím alapján! Megoldása egy összetett mondat legyen!

Lehetséges válaszlelemek

A dialogikus formájú versben a párbeszéd belső dialógus, hiszen a kedves már nem válaszolhat a lírai én kérdéseire. / A dialógus csak képzelt, valódi párbeszéd nem jöhet létre, hiszen a lírai én kedvese halott. / A lírai én fájdalmas monológját halljuk, hiszen a kedves nincs már jelen.

Adható: 2, 1, 0 pont.

1 pont adható a helyes tartalmi válaszáért, 1 pont pedig ennek az összetett mondatban történő megfogalmazásáért. Ha nem egy összetett mondatban válaszol a vizsgázó, akkor a nyelvi minőségre nem adható pont, csak a tartalom értékelhető. Ha tartalmilag nem releváns a vizsgázó válasza, de megfelel a nyelvi kritériumnak és a témához köthető, akkor a nyelvi minőségre kaphat 1 pontot.

9. Nevezze meg az alábbi idézetekben előforduló (kiemelt) alakzatokat!

Az idézet	Az előforduló alakzat
„ Hull a levél a virágról, Elválok én a rózsámtól. ” (Népdal)	párhuzam / mondatpárhuzam
„ Szeretlek, te édes mostoha. ” (József Attila: <i>Óda</i>)	oximoron / oxymoron / ellentét
„ Minden Egész eltörött, Minden láng csak részekben lobban, Minden szerelem darabokban, Minden Egész eltörött.” (Ady Endre: <i>Kocsi-út az éjszakában</i>)	anafora / sor eleji ismétlés
„ Felhőn vet ágyat már az alkonyat S a fáradt fákra fátýlas fény esőz.” (Radnóti Miklós: <i>Naptár</i>)	alliteráció / betűrím

Adható: 4, 3, 2, 1, 0 pont

10. Az alábbiakban József Attila Flórához írt utolsó levelét olvashatja. A közlésfolyamat célja, funkciói közül nevezzen meg hármat, és írjon egy-egy példát mindegyikre a levélből!

Kedves Flóra!

dec. 3.

Bocsásson meg nekem. Hiszek a csodában. Számomra csak egy csoda lehetséges és azt meg is teszem. Tudom, hogy szeretett, tudta, hogy szeretem. A többi nem rajtunk múlt. „Aztán mit sírsz, ha sorsunk írva van már!” – ezt Kosztolányi írta.

Csókolom a kezét és sok barátsággal, szeretettel üdvözlöm. Köszönjük az almákat, én is ettem belőlük, jöllehet a gyerekeknek küldte s én bizony nem is kérdeztem tőlük, csak elvettem egyet.

Attila

Ui. Kérem, vasárnap ne jöjjön.

Illyés Gyuláné: *József Attila utolsó hónapjairól*. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest. 1987. 126.

Lehetséges válaszlelemek

A kommunikáció célja, funkciója	Egy-egy példa a levél szövegéből
tájékoztató/referenciális funkció	Számomra csak egy csoda lehetséges és azt meg is teszem. / én is ettem belőlük / nem is kérdeztem tőlük, csak elvettem egyet / ezt Kosztolányi írta / dec. 3. stb.
érzelemkifejező/kifejező/emotív funkció	szeretem
felhívó/konatív funkció	bocsásson meg / Kérem, vasárnap ne jöjjön.
kapcsolatlétesítés és -fenntartás és a kapcsolat zárása /fatikus funkció	Kedves Flóra! / Csókolom a kezét / szeretettel üdvözlöm /Attila
poétikai/esztétikai funkció	„Aztán mit sírsz, ha sorsunk írva van már!

Minden más, helyes válaszlelem elfogadható.

Soronként adható pont: a funkció megnevezése és a példa együttesen ér egy-egy pontot.

Adható: 3, 2, 1, 0 pont

11. Különböző korokat idéző, eltérő műfajú szövegeket olvashat az alábbiakban.**a) Állapítsa meg, milyen közös szituáció köré épül mindegyik szöveg!****b) Nevezzen meg a szövegek alapján két olyan toposzt, motívumot, amely ennek a szituációnak gyakori jellemzője, kifejezője!**

„A templomtér teli volt cifrán öltözött apródokkal és csatlósokkal, akik a hátaslovakat és öszvéreket őrizték, mert abban az időben valamirevaló asszony szégyellte volna magát, ha fél tucat cseléd nélkül mutatkozik az utcán. Tamás arca egyszerre elhalványodott, lélegzete is elakadt: a templom lépcsőjén váratlanul szembejött vele ő, akinek képével teli volt az esze és a szíve: a címeres angyal!

Ez örülség, ez álomba való - de mégis igaz! [...]

Olyan valószínűtlen szép volt magas fehér lován, mint egy álomkép. Tamásnak úgy tetszett, mintha a levegő megtelnék körülötte fényességgel, és mintha valahol ezüst trombiták szólnának.

És valami édes forró illatot is érzett. Talán kivirágoztak a kövek? Nem, ez már nem volt képzelődés, az illat a kis selyemkendőből áradt, amelyet még mindig a kezében tartott.”

(Herczeg Ferenc: *Az élet kapuja*)

Romeo Ki az a hölgy, ki ottan amaz úrnak

Ékíti karját?

Szolga Nem tudom, uram.

Romeo A fáklya tőle izzóbb lánggra lobban!

Szépsége úgy csüng az éj arculatján,

Mint fényes ékszer szerecsen fülén!

Túl szép e földre, nem való ide!

Ki hófehér galamb, ahhoz hasonló,

S aki körötte van, fekete holló.

A tánc után majd meglessem, hol ül

S érdes kezem kezétől üdvezül.

Szerettem eddig? Nem, tagadd le, szem.

Csak most látok szépet, ma éjjelen.

(Shakespeare: *Romeo és Júlia*)

„Vronszkij fölszállt a kalauz nyomán a kocsiba, de a fülke bejáratánál megállt, hogy egy kifelé tartó hölgynek utat engedjen. Elég volt egy pillantás [...] Ahogy visszanézett, a hölgy is épp visszafordította a fejét. Ragyogó, szürke szeme, amely a sűrű szempillától sötétnek látszott, barátsággal és figyelemmel állapotodott meg Vronszkij arcán, mintha fölismerte volna; majd rögtön az odaáramló tömeg felé fordult, mint aki keres valakit. Vronszkijnek ez a rövid pillantás is elég volt, hogy az arcán játszó, visszafogott elevenséget, amely csillogó szeme s mosolygó, piros ajkai közt röpködött, észrevegye. Valaminek a bősége mintha úgy eltöltötte volna egész lényét, hogy hol a szemvillanásában, hol a mosolyában tört ki, akarata ellenére is. Szemében szándékosan kioltotta a fényt, de alig észrevehető mosolyában akarata ellenére is fölsugárzott.”

(Tolsztoj: *Anna Karenina*)

„Fekete lyukba húz a vonat.

A föld alatt metróhuzat van.

Végigmérnek szemsugár-fények.

Elkapok egyet – pont a tiédet –,

Visszanézek, úgy érzem,

Itt ér véget az eddigi élet.”

(Magashegyi Underground: *Metróhuzat*)

a) A közös szituáció, amely köré épül mindegyik szöveg:

az első látásra fellobbanó szerelem

Adható: 1, 0 pont**b) A szituációt, helyzetet kifejező, kísérő motívum, toposz:**

Lehetséges válaszelemek

- a szerelem megszületése népes közönség előtt/a tömegből kiemelkedik, feltűnik a másik
- az első pillantás nagyon erős, intenzív érzést vált ki
- testi, lelki változások az egyik vagy mindkét félben
- valóság és álom, evilági és transzcendens keveredése (angyal, galamb, fényesség, szemsugár-fények)
- a szempár, a szemvillanás nem ereszt, szinte megbénít
- a másikban régi ismerőst, rokon lelket vélnek felfedezni
- az eddigi élet más volt, mint ami most következik

Adható: 2, 1, 0 pont**12. Húzza alá annak a két versnek a címét, amelyre igaz az alábbi állítás!**

A vers az emlékező szerelem megfogalmazásának egyik legszebb darabja; egyszerre szól a szerelem halványodásáról és az érzés állandóságáról, múlhatatlanságáról.

Húsz év múlva Héja-nász az avaron Minek nevezzelek? Anna örök Klárisok

Adható: 1, 0 pont. A két helyes válasz együtt ér 1 pontot.

1 vagy kettőnél több cím aláhúzására nem adható pont.

13. Varró Dániel *Szívdezzert* című kötete bemutatja a szerelem sokarcúságát. Ezt gyakran úgy teszi, hogy közben párbeszédbe lép más szövegekkel, parafrázeál.

a) Keresse meg a párbeszédbe lépő szövegeket a felsoroltak közül, írja be a táblázatba az adott szöveg betűjelét! (Mindkét csoportban van egy-egy olyan szöveg, amely pár nélküli, ezért kimarad a táblázatból.)

b) Nevezze meg azt a közös gondolatot, motívumot, amely a szövegeket összeköti!

Más költők verseiből	A <i>Szívdezzert</i> szövegeiből	Közös gondolat, motívum (lehetséges válaszelemek)
„Dél s est között van idő, nyujtózom / A pamlagon végig kényelmesen... / Keblemre hajtván fejcskáját, alszik / Kis feleségem mélyen, csendesen.” (Petőfi Sándor: <i>Beszél a fákkal a bús őszi szél</i>)	D	biztonság/meghitt együttlét/idilli életkép/hétköznapi boldogság
G	A	féltékenység, átok
F	„Mert nem szerettem én még senkit így előtted, / és nem tudok utánad szeretni senki mászt.”	örök szerelem/a szerelem múlhatatlansága/együtt élni, halni/végletesség
E	C	a kommunikáció nehézségei/elmondani az elmondhatatlant

A *Szívdezzert* kötet verseiből

- A/ „A szíved, mint a megszáradt pereg,
törjön ketté, ha véle mást szeretsz.”
- B/ „Nem illünk össze, drága, mit szépítsünk ezen.
A pletykarovatot te, a sporthíreket én.
Te pontban akkor ott vagy, én késve érkezem.
Én két cukorral kérem, te pedig feketén”
- C/ „A szó gégenkbe hátrál, akár egy pici rák.
Kis tócsarások így kis
tócsákba, gondolom.
S mint elmeszesedett, apró vízcicsigák
tapadnak ott a torkodon, s a torkomon.”

- D/** „A tévéhez leültünk
megnézni azt a filmet, [...]
A távirányítóért
nyúlnék, de el nem érem,
van egy pohárnyi kólám,
miből kiment a szénsav,
de azt sem érem el, mert
te rajtam fekszel éppen,
szemed becsukva tartod,
a szád kinyitva félig,
meleg fuvallatocskák
szállnak nyakamra onnét.

Kívánhatnék-e többet?”

Más költők verseiből

- E/** „Újra megtanulom anyanyelvemet, kimondom
az eddig néma szavakat, vagy egyszerűen csak
más jelentése lesz hangodon a köznapi szónak,
az utca már sétánkról mesél, szádról az eső, a fű
ruhánktól hajladozik, áll a Napban a bicikli,
mert mondjuk, mondanunk kell közös szavainkat.”
(Villányi László: *Szavak*)
- F/** „nem tudok én meghalni se, élni se nélküled immár”
(Radnóti Miklós: *Hetedik ecloga*)
- G/** „Bogár lépjen nyitott szemedre. Zölde
bársony-penész pihézzé melledet.
Nézz a magányba, melybe engem küldesz.
Fogad morzsold szét; fald föl nyelvedet.”
(József Attila: *Magány*)
- H/** „Milyen volt szeme kékje, nem tudom már,
De ha kinyílnak ősszel az egek,
A szeptemberi bágyadt búcsuzónál
Szeme színére visszarévedek.”
(Juhász Gyula: *Milyen volt...*)

Adható: 4, 3, 2, 1, 0 pont. Minden helyesen kitöltött teljes sorért adható 1-1 pont.
Ha egy helyre több betűjelet írt a vizsgázó, akkor nem adható pont.

A SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK ÉRTÉKELÉSÉNEK ÁLTALÁNOS ELVEI

1. A javítási-értékelési útmutató tartalmi elemeitől eltérő minden jó választ el kell fogadni!
2. A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja sem az, ha az értékelő személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől, sem az, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.
3. A szövegalkotási feladatok értékelése a teljesítménytartományokban közölt kritériumok, valamint az adott feladathoz tartozó lehetséges tartalmi elemek figyelembevételével történik. A lehetséges tartalmi elemekben megfogalmazott fogalmi kifejtettség nem kritériuma a maximális pontszámnak.
- 4. A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell. A lehetséges tartalmi elemekben adott választól eltérő minden jó megoldás értékelendő.**
5. A javítási-értékelési útmutató közli a műértelmező szövegalkotás, valamint a reflektáló szövegalkotás feladatokra adható pontok teljesítménytartományait.
4. Az értékelő az adott feladatmegoldást az egyes értékelési szempontokon belül abba a teljesítménytartományba sorolja be, amely kritériumainak az a leginkább megfelel. A teljesítménytartományokon belül – a megfelelés mértékének, arányának megfelelően – az értékelő dönt az elért pontszámról. Az elvárt terjedelemtől való eltérés pontvesztéssel jár, ide értve az alacsonyabb vagy a jelentősen magasabb szószámú kidolgozást.
6. Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli a tartalmi, a szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat, valamint a feladatkiírás szempontjából releváns helyes válasz elemeket. A jelöléshez, valamint a helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.
7. Ha a vizsgázó nem a feladatban kitűzött témát dolgozza ki, vagy egyáltalán nem oldotta meg a szövegalkotási feladatot, a szövegalkotási feladatra adható pontszáma minden értékelési szempont esetében 0 pont.

MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEG ALKOTÁSA Tartalom – adható összesen 15 pont. A bázisszöveg és feladat értéke; tudáskeretének ismerete (vonatkozó tárgyi tudás, általános tájékozottság); a válaszelemek a feladat szempontjainak, szövegbázisának való megfelelése (problémaérzékenység, lényeglátás, tématarítás, gondolatgazdagság, releváns példák, véleménynyilvánítás) szerint.	
Pont	A teljesítménytartomány jellemzői
15–12 pont	a feladatban kijelölt valamennyi értelmezési szempontra utal, kitér, válaszol; kifejtett, indokolt, tárgyszerű állítások, következtetések; ítéloképesség, releváns értékítélet; az értelmezési szempontoknak megfelelő tárgyi-fogalmi tudás meggyőző alkalmazása; indokolt példák, hivatkozások
11–6 pont	részleges megfelelés a feladat szempontjainak; helyenként kifejtetlen állítások, következtetések; a tárgyi-fogalmi tudás részben elfogadható alkalmazása, esetleges tárgyi tévedések; több elemében helytálló kifejtés, releváns vélemény
5–0 pont	alig vagy nem reflektál a feladatban adott szempontokra; többségükben felületes, tartalmatlan közlések, megalapozatlan állítások; hiányos, téves tárgyi-fogalmi tudás, esetenként alapvető félreértések
Szövegszerkezet – adható összesen 5 pont. A felépítés (gondolati íve, logikája, a műfajnak való megfelelés); a szerkezet (koherencia, arányosság, tagolás, terjedelem: 400-800 szó) szerint.	
5–4 pont	tudatosan felépített gondolatmenet; arányos tagolású szerkezet: bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás; elvárt terjedelem
3–2 pont	részben rendezett gondolatmenet; aránytalan, erőltetett és/vagy hiányzó szerkezeti egységek (bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás); elvárt terjedelem
1–0 pont	bizonytalan, azonosíthatatlan gondolatmenet; kirívó szövegtagolási hibák, hiányok; elvárt alatti terjedelem (400 szó alatt) elvárt feletti terjedelem (900 szónál több)
Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség) – adható összesen 10 pont. A nyelvi regiszter, a stílus, a szókincs, a köznyelvi normának való megfelelés szerint.	
10–8 pont	megfelelő nyelvi regiszter; választékos, világos megfogalmazás és mondszerkesztés; pontosan alkalmazott, az értelmezési szempontokhoz illő gazdag szókincs; kifejező, árnyalt, következetes előadásmód; esetleg néhány kisebb nyelvi bizonytalanság
7–6 pont	gördülékeny megfogalmazás, átlátható mondszerkesztés; az értelmezési szempontoknak megfelelő szókincs; többnyire szabatos előadásmód; esetleg néhány, az értelmezést nem befolyásoló nyelvi, nyelvhelyességi hiba
5–3 pont	jellemzően töredékes vagy dagályos előadásmód, értelemzavaró mondszerkesztési, szókincsbeli pontatlanságok, nyelvhelyességi hibák; bizonytalanság a nyelvi regiszterben
2–0 pont	a szövegre nagyrészt jellemző igénytelen, pongyola nyelvhasználat; a megértést alapvetően gátló stilisztikai, nyelvhelyességi hibák, szegényes, széteső mondszerkesztés; sivár szókincs, értelemzavaró szóhasználat

MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEG ALKOTÁSA

Értelmezze Dsida Jenő költeményét! Elemzésében mutassa be, hogy a várakozás lételeme, valamint a magány, a személyes szenvedéssors miként nyer mélyebb, archaikus jelentést! Térjen ki a mű motívumainak, valamint poétikai-stilisztikai eszközeinek jelentésképző szerepére is!

Fogalmazása 400–800 szó terjedelmű legyen!

Dsida Jenő: Nagycsütörtök

Nem volt csatlakozás. Hat óra késést
jeleztek és a fullatag sötétben
hat órát üldögéltem a kocsárdi*
váróteremben, nagycsütörtökön.
Testem törött volt és nehéz a lelkem,
mint ki sötétben titkos útnak indult,
végzetes földön csillagok szavára,
sors elől szökve, mégis szembe sorssal
s finom ideggel érzi messziről
nyomán lopódzó ellenségeit.
Az ablakon túl mozdonyok zörögtek,
a sűrű füst, mint roppant denevérszárny,
legyintett arcul. Tompa borzalom
fogott el, mély állati félelem.
Körülnéztem: szerettem volna néhány
szót váltani jó, meghitt emberekkel,
de nyirkos éj volt és hideg sötét volt,
Péter aludt, János aludt, Jakab
aludt, Máté aludt és mind aludtak...
Kövér csöppek indultak homlokomról
s végigcsurogtak gyűrött arcomon.

(Az 1933-ban megjelent kötet címadó verse)

* Kocsárd~Székelykocsárd: 1920-ban Romániához csatolt magyar település, amely Kolozsvárról Brassón át Bukarestbe vezető vasútvonal csomópontja. A Kolozsvárról Marosvásárhelyre utazónak is itt kellett átszállnia.

Dsida Jenő (Szatmárnémeti, 1907– Kolozsvár, 1938) erdélyi magyar költő.

Forrás: *Légy már legenda. Dsida Jenő összes verse és műfordítása* (1997). Szerkesztette: Csiszér Alajos, Püski Kiadó, Budapest, 60.

A **Tartalom** értékelése során akkor helyezhető a dolgozat a legmagasabb kategóriába, ha a vizsgázó a feladatban megadott szempontok mindegyikét releváns, értékelhető közlésben, meggyőzően kifejti, összefüggéseiben feltárja, azaz

- I. bemutatja, hogy a várakozás lételeme, valamint a magány, a személyes szenvedéssors miként nyer mélyebb, archaikus jelentést,
- II. kitér a mű motívumainak,
- III. valamint poétikai-stilisztikai eszközeinek jelentésképző szerepére.

A feladatkiírás szempontjaira a vizsgázónak mindenképpen szükséges válaszlelemeket adnia, ezek hiánya tartalmi pontlevonásokkal jár.

Lehetséges válaszlelemek:

A várakozás lételeme, a magány, a személyes szenvedéssors mélyebb, archaikus jelentése

- a költemény nyitó mondata egy kijelentés, logikai viszony és mondat szerkezet szerint egy tagadó, egyszerű tőmondat („Nem volt csatlakozás”), ami az úton levés léthelyzetébe, egy vasúti szituációba helyezi a lírai énnel együtt a befogadót is
- a fáradt utas képe és a várakozás kellemetlenségeinek realiztikus érzékeltetése mellett a nyitómondat jelzi azt is, hogy ez a hely (Kocsárd) egy vasúti csomópont, ahol átszállásra, továbbutazásra van lehetőség
- a tárgyilagosan közölt lehetetlen helyzetet némiképp feloldja a második versmondat az adatszerű pontosítással: mégiscsak volt csatlakozás, csak „Hat óra késést jeleztek”, „hat órát” kellett üldögelnie a versbéli szereplőnek
- az első két mondatban az általános alany („késést jeleztek”) és a lírai én ellentéte figyelhető meg, hiszen egyrészt az általános alany a hatalom birtokosa is egyben, a menetrend eldöntője, irányítója, másrészt a csatlakozás tervezett időpontja kitolódik, ami miatt a kiszolgáltatott helyzetben lévő utazónak „a fulltag sötétben hat órát” kellett várakoznia
- az idővesztés, a várakozás kényszerű állapota, a biztosnak vélt helyzetek bizonytalanná, már-már kilátástalanná válása fokozza a versbéli feszültséget
- a kocsári jelző akár utalhat arra is, hogy itt egy erdélyi ember átszállásáról van szó, egy közösségi sorstapasztalatról
- a költő mégsem szűkíti a kisebbségi lét problematikájára a költeményt, hanem szinte általános emberi létélményként fogalmazza meg az öröknek tűnt várakozást
- mindezt úgy teszi, hogy a Megváltóval való metaforikus azonosulást, a getszemáni kertben a jézusi magány átélését is lehetővé teszi
- ezt a magányt nem lehet feloldani a másokhoz való odafordulással sem („szerettem volna néhány / szót váltani jó, meghitt emberekkel”), hiszen nincsen sehol senki, vagy éppen mindenki alszik
- a lírai én nem magányos alkat, nem menekül a világtól, az embertársaitól, hanem teljesen egyedül van: elhagyatott
- ez a magányos virrasztás az elmúlással, a halállal való szembenézést is jelenti
- a verscím és a négy személynév az *Újszövetséget* idézi; mindez viszont egyetemessé is tágul: a négy ember ugyanis bárki (bármely úton lévő utazó) lehet
- a bibliai párhuzamú, mégis személyes szenvedéstörténet megjelenítése így válik közösségi sorstapasztalattá, sőt egyetemes érvényűvé, mélyebb, archaikusabb jelentésűvé, egy messiási/költői küldetés felismerésévé
- a messiási sorssal való parafrázist jelzik a „titkos út” és a „csillagok szava” jelzős szerkezetek is
- a lírai alany a küldetése mellett az Olajfák hegyi rettegést is átéli, sorsának közeli beteljesedését
- a *Nagycsütörtök* verscím és a költeményben is megfogalmazott időpont („nagycsütörtökön”), valamint a várakozás lételeme arra is utal, hogy aki ekkor indul útnak, aki ezen a napon utazik, az a feltámadás ünnepére készül, az húsvétra érkezik
- két idősík jelenik meg a műben: az érzékelhető, a tárgyi világ által tapintható jelen és a mitikus/misztikus idő
- szerkezetileg három részre tagolható a költemény: az 1-4. sor a külső, hétköznapi események tárgyilagos közlését foglalja magába; az 5–10. sor egyes szám első személyű

panaszában a várakozó, magányos ember lelkiállapota, eltörődöttsége figyelhető meg, s itt fogalmazódik meg a lírai énben a küldetés is („mint ki sötétben titkos útnak indult, / végzetes földön csillagok szavára, / sors elől szökve, mégis szembe sorssal”); a 11-21. sorban pedig az evangéliumi szereppel való azonosulás figyelhető meg, amely alapján akár szereplírának is aposztrofálhatjuk a költeményt

- a zárlatban a messiási sorssal való azonosulással a személyiség drámája is teljessé válik

Motívumok

- jellegzetes motívum (ami egyben a költemény műfaja is) a **szenvedéstörténet (passió)** megjelenése: a lírai én a léthelyzetét, a váróteremben megélt magára maradottságát Jézus getszemáni kerti magányával azonosítja
- a Dsida-versben megjelenő **getszemáni kerti, Olajfák hegyi jelenet** visszatérő motívum az európai költészetben (például Rilke: *Der Ölbaumgarten, Az olajfák kertje*. Fordította: Kosztolányi Dezső), illetve a Dsida-verssel való allúzió- vagy reminiscencia-teremtés is megfigyelhető a magyar irodalomban (Molnos Lajos: *Egy Dsida-versre*; Páll Lajos: *Parafrázis*; Szilágyi Domokos: *Ez a nyár*), akár parodisztikus megközelítésben is (Fekete Vince: *Csütörtök*; *Dsida-parafrázis*; Gerevich András: *Egy csütörtök*; Orbán János Dénes: *Verecke híres útján, át Kocsárdon*)
- **az út, az utazás ősi toposzához** kapcsolódik az (erdélyi) utazó létélménye az úti- (várótermi) társakkal, az evangéliumi történet megidézésével (Jézus nagycsütörtök esti-éjjeli története)
- a **vasútállomás (Kocsárd) motívuma**: a kényelmetlen, kényszerű várakozás jelképévé válik (románul Razboieni, 'Háborúfalva', 'Háborúd')
- domináns elem a műben a **várakozás** helyzetképe, ami lélekrajzzá válik, a védtelen, magányos ember „keresztjének” jelképévé
- valamint jelen van a **közelgő vég**, a (kereszt)halál motívuma is („sors elől szökve, mégis szembe sorssal”), ami egyben a feltámadást, a halál után egy új élet kezdetét elővételezi
- **keresztény jelképek, motívumok**: nagycsütörtök (a szent három nap eseményének nyitó napja), bibliai nevek, párhuzamteremtés a getszemáni kerti eseményekkel („Péter aludt, János aludt, Jakab / aludt, Máté aludt és mind aludtak...”; a szenvedés, a magány, a magára maradottság, a vérrel verejtékezés ténye: „Kövér csöppek indultak homlokomról s végigcsurogtak gyűrött arcomon”), ami reminiscenciát alkot Szent Lukács evangéliumával

Poétikai-stilisztikai eszközök

- a felütés hangneme, élőbeszédszerű közvetlensége meghatározza a további versbéli beszédmódot: a szürke, hétköznapi tényközlés fordulata többször is megtalálható a műben („Az ablakon túl mozdonyok zörögtek”, „sűrű füst”)
- a kiváltó, a művet létrehozó élmény, a vershelyzet egy hétköznapi eseménynek, egy utazási, vasúti élménynek a hatása
- a költő él az ellenpontozás eszközével, az idő és tér szembesítésével, a szakrális és profán összekapcsolásával: az evangéliumi időpont (nagycsütörtök) és a profán helyszín (vasútállomás, Kocsárd) összekapcsolódik a lírai műben
- ellenpontozás figyelhető meg a küldetés felismerése, leírása, azaz a „csillagok szavára” rész emelkedettsége és a hétköznapi világ elemei között („mozdonyok zörögtek”, „sűrű füst”)
- a rövid versben feltűnő az igék, melléknevek és a jelzős szintagmák gyakorisága
- a létigék és származékai (például „volt”, „volna”), valamint a cselekvést kifejező verbumok nemcsak a belső nyugtalanság és a külső eseménytelenség ellentétének

megjelenítői, de túlmutatnak az esemény egyszerűségén is: kozmikus távlatúvá, ismétlődő valósággá növesztik a versbéli élményt

- változatos igealakok használata figyelhető meg: gyakorítóképzős ige (üldögéltem), mozzanatos igéből képzett melléknévi igenév (lopódzó ellenségeit), hangutánzó ige (zörögtek), hangulatfestő szavak (arcul legyintett, végigcsurogtak)
- a jelzők hangulata a nyugtalanságot, a panaszt, a fájdalmat erősítik: „fullatag sötétben”, „végzetes földön”, „sűrű füst”, „roppant denevérszárny”, „tompá borzalom”, „mély állati félelem”, „nyirkos éj”, „hideg sötét”, „kövér csöppek”, „gyűrött arcomon”
- a költemény jellegzetesen szabadvers formájú: egyetlen verstömbben jelenik meg a mű, a verssorok szabálytalan hosszúságúak, gyakoriak az enjambement-ok; élőbeszédszerű tagoló ritmus, belső lüktetés, egyéni alkalmazású versbeszéd és a gondolatritmusos ismétlés jellemzi a művet
- a mű jambikus lejtésű, rímtelen shakespeare-i blank verse
- a költő a mű utolsó egységében alkalmazott három ponttal nemcsak nyitottá teszi a struktúrát, de időt, teret és elbeszélői pozíciót váltó eszközzé is válik a vizuális jel
- a versszöveg a köznapi, a prózai és a művészi szókincsből egyaránt merít: a vasúti szakszó szövegbe emelése (csatlakozás) élőbeszédszerűvé teszik a lírai én hangját, valamint választékossá, színessé is a stílusát a hasonlatként egyébként ritkán alkalmazott „denevérszárny” (a sűrű füst, mint roppant denevérszárny, / legyintett arcul”), valamint a részletesen kibontott képszerű beszéd alkalmazásával („Testem törött volt és nehéz a lelkem, / mint ki sötétben titkos útnak indult / végzetes földön csillagok szavára, / sors elől szökve, mégis szembe sorssal”)
- a művészi szöveg eszközei, a hanghatásból, a közel azonos hangzásból fakadó szópáralkotási lehetőség (csatlakozás – csalatkozás) is az értelmezést segítik, erősítik
- az ismétlés szóalakzata használatának („Péter aludt, János aludt, Jakab aludt, Máté aludt és mind aludtak...”) és a hasonló jelentésű szinonimák alkalmazásának pedig intenzitásnövelő ereje van a költeményben: „nyirkos éj volt és hideg sötét volt”

Minden, a feladatkiírásnak megfelelő, a javítási-értékelési útmutatótól eltérő, de a szövegre épülő, helytálló értelmezés elfogadható!

REFLEKTÁLÓ SZÖVEG ALKOTÁSA 20 pont	
Tárgyi tudás, általános tájékozottság; problémaérzékenység, gondolatgazdagság; gondolatmenet, szövegfelepítés; nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség) szerint.	
Tartalom	
5–4 pont	releváns, tárgyyszerű választ ad a feladat valamennyi szempontjára, bizonyítja tájékozottságát, kritikai gondolkodását, alkalmazza tárgyi tudását
3–2 pont	a feladatmegoldásban részleges válaszok; hiányos tájékozottság, esetleges tárgyi tévedés/ek
1–0 pont	erősen hiányos megoldás, kitér az adott szempontok elől; tájékozatlanság, félreértések
Problémaérzékenység	
5–4 pont	problémamegoldó gondolkodás, meggyőző, kifejtett állítások, következtetések; gondolati érettség, nyitottság, gondolatgazdagság, ítélőképesség érvényesülése
3–2 pont	helyenként kifejtetlen, megalapozatlan állítások; kevésbé releváns, közhelyes gondolatok
1–0 pont	érzéketlenség a problémára; irreleváns megállapítások, félreértések, felületos megközelítés
Gondolatmenet	
5–4 pont	relevánsan felépített gondolatmenet; arányos tagolású szerkezet: bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás; elvárt terjedelem: 150-450 szó
3–2 pont	meggyőző gondolatmenetre törekvés; aránytalan, erőltetett és/vagy hiányzó szerkezeti egységek (bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás); elvárt terjedelem (150-450 szó)
1–0 pont	bizonytalan, azonosíthatatlan gondolatmenet; kirívó szövegtagolási hibák, hiányok; elvárt alatti terjedelem (150 szó alatt) elvárt feletti terjedelem (550 szó fölött)
Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	
5–4 pont	megfelelő nyelvi regiszter; választékos, gördülékeny megfogalmazás, kifejező mondszerkesztés; gazdag, pontosan alkalmazott, az értelmezési szempontoknak megfelelő szókincs; kiváló nyelvhelyesség
3–2 pont	választékosságra törekvés; néhol töredékes előadásmód, mondszerkesztési, szókincsbeli pontatlanságok, bizonytalanság a nyelvi regiszterben; néhány nyelvhelyességi hiba
1–0 pont	igénytelen, dagályos nyelvhasználat; stilisztikai hibák, szegényes, pongyola mondszerkesztés, szókincs; értelemzavaró megfogalmazások (nyelvhelyességi hibák)

REFLEKTÁLÓ SZÖVEG ALKOTÁSA

„A múzsák kényes jószágok, a fegyverek pedig meglehetősen kényelmetlenek. Még akkor is így van ez, ha a fegyverek is metaforikusan értelmezhetők – értelmezhetők metaforikusan is –, és a múzsák is. Utóbbiakon, egyebek mellett, a művészetek működését értjük talán, előzőeken azokat az állapotokat, amelyek között elvileg a művészeteknek, esetünkben az irodalomnak nem lehet, avagy nem szabad működnie. [...] A logika szerint. De a világ, ha tetszik, ha nem, ennél zavarosabb forma, és nem a formális logika szerint működik, pontosabban: működött eddig. A magyar költészet nagy alakjai közül számosan éppen a fegyverek között, a háborúk mentén vagy épp közepén hozták létre életművüket.”

(Zalán Tibor: *Inter arma silent Musae*)

„Írok azért, s úgy élek e kerge világ közepén, mint ott az a tölgy él; tudja, kivágják, s rajta fehérlik bár a kereszt, mely jelzi, hogy arra fog irtani holnap már a favágó, – várja, de addig is új levelet hajt.”

(Radnóti Miklós: *Első ecloga*)

Cicerónak tulajdonítjuk a szállóigét, mely szerint „inter arma silent musae”, azaz „háború idején hallgatnak a múzsák”. Ki merne cáfolni egy klasszikust? Ön egyetért az idézett cicerói gondolattal vagy vitába száll vele? Fejtse ki véleményét, melyet a magyar költészetből vett legalább két-három példával támaszt alá! Reflektáljon a felvezető idézetekre is!

Megoldása 150–450 szó terjedelmű legyen!

A **Tartalom** és a **Problémaérzékenység** szempont szerint akkor helyezhető a dolgozat a legmagasabb kategóriába, ha a vizsgázó

- érdemben állást foglal arról, hogy egyetért-e Cicero gondolatával vagy vitába száll vele,
- véleményét legalább két-három, a magyar irodalomból vett releváns példával alátámasztja,
- reflektál a felvezető idézetekre is.

Lehetséges válaszelemek:

- évezredek tapasztalatok igazolják Cicero állítását, és ennek az ellenkezőjét is
- mind a magyar, mind a világirodalomban születtek jelentős művek a forradalmak, szabadságharcok, háborúk idején
- a magyar irodalom nagyjai közül többen éppen ilyen időkben alkották meg életművük kiemelkedő darabjait
- arra a paradoxonra is van példa, hogy a költő éppen az elhallgatásról ír verset, a „Mégsem tudok írni ma rólad” élményét foglalja versbe. (pl. Arany János: *Letésem a lantot*, Radnóti Miklós: *Ötödik ecloga*)

Néhány alkotás a magyar irodalomból, melyre a vizsgázók utalhatnak:

- Janus Pannonius: *Midőn a táborban megbetegedett, Mars istenhez békességért*
 - Balassi Bálint: *Egy katonaének*
 - Zrínyi Miklós: *Szigeti veszedelem*
 - Népszerű világi költészet a 17-18. században: katonadalok, kesergők, búcsúénekek, harci buzdító dalok (pl. *Rákóczi-nóta*, *Őszi harmat után...*)
 - Tinódi Lantos Sebestyén: *Eger vár viadaljáról*
-

-
- Berzsenyi Dániel: *Romlásnak indult...*
 - Vörösmarty Mihály: *Az emberek, Előszó, A vén cigány*
 - Petőfi Sándor: *Egy gondolat bánt engemet..., Nemzeti dal, Szabadság, szerelem, Föltámadott a tenger, Európa csendes, újra csendes, Szörnyű idő...*
 - Tompa Mihály: *A gólyához, A madár, fiaihoz*
 - Arany János: *Letésem a lantot, A walesi bárdok*
 - Ady Endre: *Ésaiás könyvének margójára, Imádság háború után, Mag hó alatt, Intés az őrzőkhöz, Emlékezés egy nyár-éjszakára, Krónikás-ének 1918-ból. Ember az embertelenségben*
 - Babits Mihály: *Miatyánk, Fortissimo, Húsvét előtt, Jónás könyve*
 - Tóth Árpád: *Elégia egy rekettyebokorhoz*
 - Juhász Gyula: *Trianon*
 - Gyóni Géza: *Csak egy éjszakára..., Üzenet a kedvesnek*
 - József Attila: *Thomas Mann üdvözlése*
 - Radnóti Miklós eklogái, *Majális, Gyökér, Járkálj csak, halálraitélt!, Töredék, Levél a hitveshez, À la recherche..., Erőltetett menet, Razglednicák*
 - Pilinszky János: *Francia fogoly, Harbach 1944, Ravensbrücki passió, Harmadnapon*
 - Faludy György: *Kihallgatás, Kurucok*
 - Illyés Gyula: *Egy mondat a zsarnokságról*
 - Nagy László: *Varjú-koszorú*
 - Márai Sándor: *Mennyből az angyal*
 - Tamási Lajos: *Piros a vér a pesti utcán*
 - Nagy Gáspár: *Rengéseim, Öröknyár: elmúltam 9 éves*

Minden, a feladatkiírásnak megfelelő, a javítási-értékelési útmutatótól eltérő, a magyar költészetből vett példa elfogadható!

A javítási-értékelési útmutató tartalmi elemeitől eltérő minden jó választ el kell fogadni!

MELLÉKLET

A szövegalkotási, a nyelvhasználati, nyelvhelyességi hibák jelölése

A szaktanár az előforduló hibákat piros tollal javítja. Ceruzás bejegyzések, jelek a dolgozatokban nem hagyhatók.

- tartalmi hiba: _____
- szerkesztési hiba: - - - - -
- szórend, mondatrend: a helyes sorrendet függőleges vonalakkal és a szavak fölé írt számozással jelöljük. A bekezdések sorrendjét a margón számozással jelöljük.
- logikai hiba, ugrás a tagmondatok, mondatok vagy bekezdések (a szöveg nagyobb egységei) között: →, ←, ↑, ↓
- logikai vagy nyelvi ellentmondás: ↔
- nyelvhasználati, nyelvhelyességi és stílushibák jelölése hullámos vonallal történik:

~~~~~

Az egymást követő mondatokban folyamatosan jelentkező, ismétlődő hibák esetében a hullámos vonalat a margón, függőlegesen kell kitenni.

- hiányzó bekezdés jele: fordított Z betű
- fölösleges bekezdés (álbekezdés) jele: áthúzott fordított Z betű
- szövegbeli hiány jele: √
- a feladatkiírás szempontjából releváns tartalmi elem jelölése: ✓

A helyesírási hibák jelölési formái

- súlyos hiba: 2 vagy 3 vonalas aláhúzás (az aláhúzás fejezze ki a hiba pontértékét)
- enyhe (egyéb) hiba: 1 vonalas aláhúzás
- egybeírás jele: függőleges vonás alul-fölül domború félkörrel: ⊕
- különírás jele: függőleges vonás alul-fölül homorú félkörrel: ⊖
- A helyesírási hibák jelölése tájékoztasson a hibák minősítéséről is. A könnyebb összeszámolás végett a hibapont a hibával egy sorban a margón jelölhető.

A helyesírási hibák értelmezése és minősítése

- A helyesírás értékelése az érettségi írásbeli vizsgán 2017 májusától *A magyar helyesírás szabályainak* 12. kiadása alapján történik.
- Ismétlődő hibákra csak az első előfordulás alkalmával adható hibapont. Csak az ugyanabban a szóban előforduló megegyező hiba számít ismétlődő hibának. Ugyanazon toldalékok hibás írása különböző szavakban nem ismétlődő hiba. (A központozási hibák minősítését l. alább.)
- A közkeletű szó fogalma bizonyos fokig környezet- és műveltségfüggő. Megítélésében meghatározóak a középiskolai tanulmányok, ugyanakkor a vizsgatárgy szakszókincse közkeletűnek tekintendő (pl. metafora, szimbólum, ars poetica, motívum)
- A nyelvhelyességi hiba nem helyesírási hiba (pl. a *-ban/-ben* és a *-ba/-be* határozóragok keverése).
- Az idézetekben elkövetett helyesírási hibákat a javító tanár ugyanúgy súlyos és egyéb hibák közé sorolja, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Ha a vizsgázó emlékezetből idéz, és esetleg téved, hibáit az enyhe hibák közé kell sorolni. A költői-írói helyesírás átvétele a tanuló saját szövegében nem hiba, ha az idézet szó szerinti és idézőjellel jelölt. Amennyiben az idézet jelöletlen és/vagy tartalmi idézet, akkor az előforduló hibákra a hibának megfelelő hibapontszámot kell adni.

- A helyesírási hibákat a szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsorban, valamint a szövegalkotási feladatokban együttesen kell figyelembe venni.
- **A vizsgadolgozat a helyesírás és az íráskép szempontjából nem értékelhető, azaz 0 pont, ha:**
  - a vizsgázó a műértelmező szövegalkotási feladatot nem oldotta meg, vagy a megoldás terjedelme kevesebb, mint 40 szó
ÉS
  - a reflektáló szövegalkotási feladatot nem oldotta meg, vagy a megoldás terjedelme kevesebb, mint 15 szó
ÉS
  - a javító tanár úgy ítéli meg, hogy a szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsorban a vizsgázói megoldások terjedelme összességében nem teszi lehetővé a helyesírás és az íráskép értékelését.
- Ha a vizsgázó a megírt szövegalkotási feladatban a kidolgozási idő alatt javítani akar, akkor a javítás szabályos módja: a dolgozatíró javítani kívánt szót /szavakat egy vonallal áthúzza, a helyesnek vélt szót /szavakat pedig újra leírja.
- Az ékezethasználát pongyolának minősül, ha az egyezményes ékezetek helyett a vizsgázó egyéni jeleket használ. Az egyéni írássajátosságok nem mentesítik a vizsgázót a hosszú és a rövid magánhangzók megkülönböztetésének kötelezettsége alól.

A helyesírási típushibák pontozása

Megjegyzés: Az alábbiakban a súlyos hibáknak két típusát különböztetjük meg: az egyik 3 hibapontot, a másik 2 hibapontot ér.

Súlyos hiba (3 hibapont)

- mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban (pl. *friss, kommunikáció, kötelezettség*)
- mássalhangzók kapcsolódásának hibás jelölése (teljes és részleges hasonulás, összeolvadás, rövidülés, nyúlás, kiesés (pl. *Ivett-tel, dühhel/dühvel, százsor, színpad, mondja, hallgat, egyes, gondtalan*)
- kis- és nagy kezdőbetű tévesztése közhasználatú tulajdonnevek (pl. *Magyar Tudományos Akadémia, Természet Világa*), melléknevek és egyelemű tulajdonnévből képzett melléknevek (pl. *francia, balatoni, vendéglátóipari, adys*) esetében
- igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása (pl. *lemegy, megy le, le fog menni*)
- a *ly – j* tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban, az *ly – j* hiánya vagy kiejtés szerinti jelölése (pl. *folyik, folyjon, megfojtja*)
- a felszólító módú igealakokban (pl. *higgyen, hagyja*)

Súlyos hiba (2 hibapont)

- tagadószó egybeírása az igével, a tagadott szóval, a tagadott kifejezéssel
- magánhangzók időtartamának tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban (pl. *árbóc, búra, immunis*; az *a-á* és *e-é* hangok felcserélése nem időtartamhiba, csak enyhe hiba)
- közhasználatú szavak elválasztása
- mondatkezdő nagybetű tévesztése

Enyhe (egyéb) hiba (1 hibapont)

- közhasználatú szavak/összetett szavak különírása, illetve szókapcsolatok egybeírása (pl. *csoda szép, nagy méretű, véghez visz; nyitvatartás (üzemidő), kémiaszakkör, szabadvers, vendéglátóipari*)
- nem közhasználatú szavak súlyos hibái
- köznevek kezdőbetűjének tévesztése (pl. világháború)
- kezdőbetű tévesztése több elemből álló tulajdonnévből képzett melléknév esetében (pl. *New York-i, budapest – bécsi, Csokonai Vitéz Mihály-os*)
- betűtévesztés vagy felcserélés, betűkihagyás, szótagkihagyás
- a központoszási hibák kivételével minden más, a súlyos hibák között nem felsorolt hiba

Központoszási hiba (összesen maximum 4 hibapont)

A központoszási hibák típusai:

- mondatzáró írásjelek
- tagmondatok közötti írásjelek (ide soroljuk a közbeékelés jelölését is)
- mondatrészek közötti írásjelek hiánya vagy téves jelölése
- egyéb írásjelek hiánya vagy téves jelölése (pl. a címek, a megszólítás, az idézés írásjelei, sorszámnevek, dátumok írása, szavak és szórészek közötti írásjelek elmaradása, írásjel indokolatlan átvitele új sorba, valamint minden olyan írásjel-használati hiba, ami az 1-3. típusba nem tartozik)

5, bármely típusú központoszási hiba után 1 helyesírási hibapont jár. Központoszási hibákkal 4 hibapontnál több nem szerezhető.

A helyesírási vizsgapont kiszámítása

A helyesírási hibapontok átszámítása vizsgaponttá úgy történik, hogy a javító tanár összegzi a súlyos, az enyhe és a központoszási hibák hibapontjait, majd a következő táblázat szerint átváltja vizsgapontokra:

Hibaponthatár	Vizsgapont
0–2	8
3–4	7
5–6	6
7–8	5
9–10	4
11–12	3
13–14	2
15–16	1
17 –	0

Az íráskép értékelése

Adható összesen 2 pont a rendezettség, az olvashatóság és a kulturált forma (javítások, ékezethasználát kulturáltsága) alapján. A pongyola ékezethasználát hibái (az ékezetek egyéni vagy nehezen azonosítható módon jelölése) és a magánhangzók időtartamhibái nem moshatók egybe.

Teljesítményszintek:

- A dolgozat írásképe **0 pont**, ha az íráskép alig olvasható vagy a terjedelem nagy részében rendezetlen, vagy sok és kulturálatlan javítás van a szövegben, vagy a dolgozatíró az ékezetek szabályos jelölésére nem fordít figyelmet. A felsorolt hibatípusok közül egyetlen hibatípus megléte is 0 pontot eredményez, ha nagyszámú hiba fordul elő.
- **1 pont adható**, ha a dolgozat írásképe alapvetően rendezett, zömében jól olvasható, s a külső forma hibáinak száma (javítások, ékezethasználata rendezettsége) néhány hibánál nem több.
- **2 pont adható**, ha a dolgozat írásképe rendezett, végig jól olvasható, javításai szabályosak, és ékezethasználata követi a szabályos hangjelölést.